

УДК 336.011:330.567.2

Драган О. О.

Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено концептуальні засади розвитку фінансової грамотності населення. Запропоновано концепцію розробки національної стратегії підвищення фінансової грамотності домогосподарств в Україні.

Ключові слова: фінанси домогосподарств, фінансова поведінка, фінансова грамотність, фінансова культура.

Постановка проблеми. В умовах розвитку сучасного ринкового господарства зростає роль домогосподарства як одного з ключових суб'єктів економічних та фінансових відносин. Це пов'язано з тим, що вони як унікальні соціально-економічні утворення визначають основу життєдіяльності будь-якого суспільства, починаючи від формування попиту з метою задоволення потреб людини, що визначає структуру господарської діяльності та динаміку її розвитку. До того ж саме домогосподарства часто виступають основним постачальником ресурсів в економічну систему, зокрема праці, капіталу, підприємницької здатності. Разом із цим, слід визнати, що запорукою ефективної організації фінансів домогосподарств у сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин є підвищення фінансової грамотності населення, яка відображає знання про фінансові інститути та фінансові продукти; вміння їх використовувати, приймати виважені фінансово-економічні рішення у разі потреби, а також розуміння індивідами своїх дій у цій сфері.

Разом з цим, результати досліджень InMid та Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) [1-2] та авторські спостереження дозволяють, що фінансова поведінка вітчизняних домогосподарств переважно є споживчою, неощадливою, нераціональною, не пов'язаною з фінансовим ринком. При цьому значна частина домогосподарств володіє недостатнім рівнем знань і розуміння базових фінансових категорій, а інша – їх переоцінює.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам формування фінан-

сової культури і фінансової грамотності населення присвячені роботи вітчизняних науковців, зокрема В. Андрущенко, О. Ватаманюка, Ю. Воробйова, Т. Кизими, В. Леонова, І. Ломачинської, С. Осипцева, Н. Слав'янської, С. Юрія, В. Федосова та ін. Високо оцінюючи фундаментальні праці науковців, констатуємо, що фінансова грамотність домогосподарств як базис підвищення ефективності індивідуальних фінансових рішень залишається малодослідженою, а тому потребує подальшої наукової розробки.

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу, оцінки особливостей фінансової поведінки вітчизняних домогосподарств та вивчення світового досвіду обґрунтувати концептуальні положення розробки та реалізації національної стратегії розвитку фінансової грамотності населення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фінансова грамотність – це сукупність знань щодо законів, правил економічної та фінансової діяльності; розуміння ключових фінансових понять, а також здатність приймати на цій основі обґрунтовані рішення, здійснювати ефективні дії для реалізації життєвих цілей та планів у теперішньому та майбутньому часі. Дослідження сутності фінансової грамотності та узагальнення певних досліджень дають змогу визначити ряд основних її економічних функцій: оптимізація та раціоналізація використання ресурсів; формування компетентного споживача; стимулювання посилення безпеки, зростання продуктивності праці, зайнятості, доходів; активізація участі населення

на фінансовому ринку з функціями заощадження та інвестування; стабілізація фінансово-економічної системи; забезпечення фінансово-економічної відповідальності населення; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, прискорення науково-технічного прогресу, а, отже, й економічного зростання [3]. Водночас, фінансова грамотність має не лише економічне, а й соціальне та суспільне значення. Серед її суспільних функцій можна визначити удосконалення нормативно-законодавчої бази; посилення боротьби з тіньовою економікою; зростання довіри населення, зниження рівня злочинності; розвиток демократії; зростання добробуту; розвиток соціально-культурної сфери.

Отже, значимість фінансової грамотності у соціально-економічному розвитку обумовлює необхідність формування концепції розвитку фінансової грамотності населення в Україні як засад підвищення фінансової обізнаності домогосподарств. В контексті цього ця концепція має відповідати, насамперед, меті формування фінансової культури суспільства, основними елементами реалізації якої, на наш погляд, мають бути: підвищення обізнаності населення про фінансові послуги, продукти, інститути; підвищення рівня знань й компетенції домогосподарств в галузі особистих фінансів; зміна становлення громадян до фінансових інститутів, продуктів, їхньої фінансової поведінки; посилення впевненості громадян у прийнятті фінансових рішень; підвищення рівня залучення та участі населення у використанні фінансових продуктів. Реалізація цих елементів, в свою чергу, повинна забезпечити досягнення головної мети концепції – змінити фінансову поведінку домогосподарств, раціоналізувавши їхні рішення, підвищивши рівень захисту домогосподарств як учасників фінансового ринку.

Сукупність заходів із втілення концепції розвитку фінансової грамотності має бути викладена у Стратегії та відповідній Програмі підвищення фінансової грамотності населення, яким слід надати національного статусу і які варто розглядати не лише в контексті стратегічного розви-

тку фінансового сектору України як це відбувається сьогодні, а й у зв'язку із забезпеченням національної безпеки, про що свідчить зарубіжний досвід. Важливо відзначити, що фінансова освіта потрібна всім громадянам. Дітям вона дає уявлення про цінність грошей, закладає підвалини для подальшого розвитку навичок планування бюджету та заощаджень. Молоді фінансова грамотність може допомогти у розв'язанні проблеми фінансування освіти або вирішенні питання житлового забезпечення через фінансове планування, залучення та ефективного управління кредитними ресурсами. Дорослим фінансова освіта необхідна для управління особистими фінансами, оптимізації співвідношення «заощадження – споживання», оцінки ризиків та прийняття зважених рішень щодо інвестування заощаджень, при користуванні різними фінансовими продуктами і послугами та для планування пенсійного забезпечення.

Значимість та спрямованість Програми як комплексу заходів щодо реалізації Стратегії розвитку фінансової грамотності громадян передбачає реалізацію таких її головних принципів [4-8]: комплексність; координованість; стратегічна спрямованість; ресурсна забезпеченість; націленість на розв'язання конкретних проблем; чітке позиціонування та адресний характер; максимальне залучення зацікавлених сторін; зворотний зв'язок; об'єктивність і неупередженість освітніх програм; єдина інформаційна політика.

Важливу роль серед учасників програм фінансової грамотності відіграє держава, яка впроваджує норми та правила функціонування фінансових ринків, захисту вкладників, інвесторів тощо, координує програму фінансово-економічної грамотності з метою забезпечення економічного зростання та підвищення добробуту громадян. Найактивнішими державними інститутами, які є координаторами з підвищення рівня фінансово-економічної культури, в світовій практиці є: центральні банки (Бельгія, Чехія, Польща, Угорщина, Білорусь, Вірменія, Індонезія, Філіппіни, Малайзія); фінансові регулятори (Австралія, Ірландія, Бразилія, Японія, Великобританія, ПАР); організа-

ції та інститути з питань зайнятості населення (Австрія, Чехія, Франція); міністерство освіти та освітні організації (Словаччина); спеціальні урядові організації (США – Комісія з питань фінансової грамотності та пенсійних доходів).

Одним із найефективніших координаторів фінансово-економічної грамотності є центральний банк, про що свідчить приклад Польщі – лідера серед країн Східної Європи за кількістю та ефективністю проведення освітніх програм. Доцільно визначити координатором Національний банк України, який на сьогодні має доволі повноважень для цього, також необхідне інституційне забезпечення (навчальні заклади, дослідні інститути тощо)

Водночас питання фінансової грамотності населення є актуальним й для комерційних організацій, установ. Передусім, це банківські установи, страхові компанії, які разом з економічно та фінансово обізнаним клієнтом розширюють доступ до фінансових ресурсів; отримують зростання попиту на фінансові продукти; знижують витрати щодо фінансових ризиків своєї діяльності. Крім того, фінансово грамотний клієнт адекватно сприймає будь-які зміни в соціально-економічному, політичному, суспільному середовищі, а тому не є генератором нестабільності у разі кон'юнктурних змін. У цілому це зумовлює значимість програм фінансової грамотності, у разі числі для банківських установ, інвестиційних та страхових компаній, приватних пенсійних фондів. Ті організації, які це розуміють, вже сьогодні пропонують окремі програми в різних формах для різних груп населення.

Суттєве розширення кола учасників програм підвищення фінансової грамотності можна спостерігати з 2013 р., що стало наслідком реалізації програми FINREP-II [8], п'ятирічної програми розвитку фінансового сектору (з жовтня 2012 р. по жовтень 2017 р.), яка фінансується USAID і розроблена з метою надання допомоги Україні у підвищенні стабільності фінансового сектору та відновленні довіри населення до фінансових ринків. Партнерами цієї програми є державні органи України (Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів

та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство аграрної політики і продовольства України, Пенсійний фонд України та профільні комітети Верховної Ради України); приватний сектор (провідні асоціації суб'єктів приватного сектору, асоціації захисту прав споживачів фінансових послуг, федерації роботодавців, асоціації страхових компаній та недержавних пенсійних фондів, провідні українські та міжнародні фінансові організації) та громадські організації: науково-дослідні установи, початкові та середні школи, аналітичні центри, неурядові організації, медійні організації та освітні заклади.

Вплив фінансової освіти на розвиток економіки та суспільства має багатограний та суперечливий характер. Так, з одного боку, підвищення фінансової грамотності сприяє задіяною населення на фінансовий ринок, а, з другого, розвиток останнього супроводжується ускладненням фінансових продуктів, що, в свою чергу, не гарантує збереження фінансової стабільності в умовах посилення невизначеності господарських рішень, а значить, й ризиків. Саме це демонструє більшість країн світу, в тому числі Україна, у період 2008-2009 рр. Тому вкрай важливим є питання вибору ефективних напрямів фінансової просвіти населення, методик, способів оцінки, контролю за використанням коштів на ці цілі тощо. Крім того, необхідною умовою успіху цих заходів є їх комплексність, системність, своєчасність, доступність, що можна забезпечити, як свідчить зарубіжний досвід, завдяки впровадженню національної стратегії фінансової грамотності, в якій програми відповідатимуть інтересам людини, а не поточним проблемам фінансової системи.

Світовий досвід [3; 9-10] також засвідчив, що існує доволі багато форм фінансової просвіти. Їх вибір залежить, насамперед від таких чинників, як цілі та аудиторія. Умови ринкової економіки по-

требують отримання фінансової освіти протягом усього життя. Чим раніше діти будуть розуміти роль грошей у приватному, сімейному, суспільному житті, тим раніше будуть сформовані їхні корисні фінансові навички. А далі – «від простого до складного», за рахунок закріплення, розвитку цих навичок можна забезпечити фінансову самостійність, фінансову безпеку та добробут продовж усього життя. Вкрай важливим це питання є і для людей пенсійного віку. Отже, основними цільовими групами програм фінансової освіти є діти й школярі, молодь і студенти, дорослі, непрацевдатне населення, батьки, безробітні, малозабезпечені верстви населення, учителі, тренери, інвестори, профспілки, пенсіонери, співробітники фінансових установ. Однак в різних країнах існують деякі відмінності щодо важливості груп. Так, у Великобританії особливе місце також відводиться розлученим, пенсіонерам, військовослужбовцям, непрацевдатним громадянам; у Південній Африці – малозабезпеченим верствам населення.

Цілі фінансових програм, як правило, визначають їхній зміст та методики роботи зі слухачами. Найвідомішими формами поширення фінансової освіти є лекції та семінари; спеціальні тренінги з теми фінансової грамотності; спеціалізовані Інтернет-портали. Крім того, важливу роль відіграють тематичні вкладки в газетах, журналах, теле- та радіопрोगрами, погляди експертів, різновиди види реклами, тобто співпраця з засобами масової інформації, що, в свою чергу, потребує високої фінансової грамотності й журналістів. Цікавим є приклад Німеччини, де Музей грошей є невід'ємною частиною інформаційної політики «Deutsche Bundesbank» та місцем для факультативного навчання дорослих і дітей.

Популяризація фінансової грамотності відбувається і шляхом проведення за ініціативи ООН щороку 31 жовтня Міжнародного дня економії (збереження). 18 вересня в Ірландії організується День фінансової грамотності, в Канаді і США – тижні фінансового планування, або кредитні тижні.

Одним із перших масштабних проєктів в Україні є освітня програма «Junior Bank» для школярів, започаткована АБ

«Приватбанк». У подальшому її підтримали страхова компанія «Асіс Тас» – «Азбука фінансової грамотності», АТ «Сбербанк Росії» – «Все про банк: від А до Я» для дітей 4-6 років, ОTR банк – Програма фінансової грамотності для підприємництва. Однак на першому етапі про системність та комплексність цих програм не йшлося. Здебільшого, вони виконували маркетингову функцію і значно меншою мірою, – освітню і суспільну. Разом із тим, можна навести успішні приклади реалізації й соціальних проєктів, зокрема «Школа фінансової грамотності й підприємства» для підлітків 11-15 років з дитячих будинків й шкіл-інтернатів різних міст України.

Активізував свою участь у програмах фінансової просвіти НБУ, який, взяв на себе координуючу роль у впровадженні плану заходів як складової Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринку фінансових послуг на 2012-2017 рр. Також бере участь у реалізації більшості програм Незалежна асоціація банків України (НАБУ) спільно з Німецьким банком розвитку KfW, який діє за дорученням Федерального уряду Німеччини, та компанією IPC (Internationale Projekt Consult GmbH).

У 2012-2013 навчальному році НБУ спільно з FINREP, Міністерством освіти і науки, Університетом банківської справи НБУ розробили навчальну програму, підручник та практикум з курсу фінансової грамотності, здійснили підготовку викладачів та у пілотному режимі впровадили факультатив у школах з 14-ти областей України для учнів 10-х класів. Унаслідок за підсумками вступної та заключної перевірки в Дніпропетровську за перший рік навчання курсу «Фінансова грамотність» рівень знань з фінансової грамотності підвищився на 20 в.п., з 45% до 65% [11]. В подальшому НБУ планує систематично реалізувати публічні заходи, спрямовані на підвищення фінансової грамотності широких верств населення, зокрема проводити Всеукраїнський тижень фінансової грамотності та Всесвітній день заощаджень у жовтні в Україні. До реалізації проєкту залучаються організації фінансового сектора, органи місцевої

влади, громадські організації, засоби масової інформації.

Якщо на першому етапі більше уваги приділяється школярам, то згодом програми поширюються на доросліше населення країни. Активну участь в таких проектах бере НАБУ, заходи якого щодо підвищення рівня фінансової грамотності в регіонах свідчать про зацікавленість населення і банків у цьому процесі. Зокрема, НАБУ, за підтримки територіальних управлінь НБУ і регіональних відділень банків-членів, здійснила кілька заходів у рамках Всеукраїнського медіа-туру в містах: Львів, Броди (квітень 2013 р.); Джанкой, Сімферополь, Севастополь (червень 2013 р.); Одеса, Миколаїв, Іллічівськ і Котовськ (липень 2013 р.). НАБУ спрямовує зусилля на різні цільові аудиторії – пенсіонери, діти, журналісти, студенти, школярі, підприємці, жінки. Згідно з планом проведення Всеукраїнського медіа-туру, аналогічні заходи проводились у вересні 2013 р. у Дніпропетровську, Дніпродзержинську та Запоріжжі, у листопаді-грудні 2013 р. в Харкові, Донецьку та Кривому Розі. До Всесвітнього дня заощаджень банкіри провели відкриті уроки з фінансової грамотності для дітей. Також банки-учасники в рамках святкування провели акцію – клієнти, які прийшли в банк відкрити депозитний рахунок з дітьми, отримали бонус у розмірі додаткових 1-2%, а юні клієнти подарунки.

Отже, визначаючи необхідність підвищення фінансової грамотності населення України як основи забезпечення національної фінансово-економічної безпеки, розвитку фінансового сектору, зростання добробуту громадян, слід наголосити на актуальності і значимості формування ефективної системи фінансової просвіти України. Однак у процесі її розроблення та впровадження на сучасному етапі варто врахувати таке.

По-перше, на сьогодні вітчизняна система фінансової освіти не в змозі забезпечити високий рівень фінансової грамотності внаслідок обмеженості відповідних навчальних програм, фахової підготовки та численності викладачів і тренерів, методик, фінансового забезпечення.

По-друге, серйозною проблемою є відсутність загальної системи координації

фінансової освіти, яка б відповідавала, насамперед, нагальним потребам.

По-третє, в Україні не створена і не підтримується комплексна система підготовки носіїв фінансової освіти, що потребує доволі значних фінансових вкладень. Недостатній рівень кваліфікації властивий і працівникам фінансового сектору, які безпосередньо спілкуються зі споживачами фінансових послуг.

По-четверте, спостерігається нерозвинутість інституційного середовища фінансової поведінки як сукупності правил, які формують навички, звички людей, структурують взаємодію людей з фінансовими інститутами. Однією з ключових проблем при цьому є низький рівень довіри населення до держави, фінансових установ, відсутність необхідних нормативно-правових актів. Так, в США лише ухвалення Закону «Про покращення фінансової грамотності й освіти» та створення Ради з фінансової грамотності в 2003 р. сприяли зростанню кількості приватних інвесторів на 55%.

По-п'яте, основними джерелами фінансування програм з фінансової грамотності є донорська допомога міжнародних неурядових організацій. Однак цього недостатньо з позиції дотримання принципів Стратегії фінансової грамотності. Варто усвідомлювати, що з часом зовнішнє фінансування зменшуватиметься, а потреба у розширенні програм зростатиме.

Висновки. Отже, у контексті зазначеного пропонуємо реалізувати такі заходи: 1) Розроблення Концепції фінансової грамотності в Україні (рис. 1).

Учасниками програм фінансової грамотності визначити наступні:

– Державні інституції – НБУ, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство юстиції України, Міністерство аграрної політики і продовольства України, Пенсійний фонд України та профільні комітети Верховної Ради України, органи місцевої влади.

МІСІЯ: зростання соціально-економічного добробуту країни**ЦІЛІ:**

Підвищення людського потенціалу	Зростання добробуту громадян	Фінансова безпека громадян	Стійкість національної фінансової системи	Ефективність фінансових рішень домогосподарств	Розвинута фінансова культура	Фінансово активна поведінка громадян
---------------------------------	------------------------------	----------------------------	---	--	------------------------------	--------------------------------------

ЗАВДАННЯ:

- Створення системи фінансової освіти та просвіти;
- Формування фінансових навичок громадян;
- Посилення суспільної ролі фінансової грамотності;
- Підвищення рівня обґрунтованості фінансових рішень учасників фінансових відносин;
- Посилення економічної і фінансової активності;
- Підвищення соціальної відповідальності учасників фінансових відносин;
- Формування інституційної і нормативно-правової бази фінансової освіти;
- Ресурсне забезпечена програм щодо формування фінансової культури і підвищення фінансової грамотності;
- Створення ефективної системи поширення інформації;
- Інституційне і нормативно-правове забезпечення захисту споживачів фінансових продуктів.

Рис. 1. Концепція розвитку фінансової грамотності в Україні*Складено автором*

– Підприємницькі структури, інститути фінансової системи держави, консалтингові організації.

– Цільові групи домогосподарств: молодь, індивіди з високим інвестиційним потенціалом (домогосподарства, які заощаджують, користуються банківськими послугами, цінними паперами), індивіди з високим інформаційним потенціалом (викладачі, фахівці-консультанти з економічних, фінансових, юридичних питань), проблемні верстви населення – «групи ризику» (безробітні, пенсіонери, інваліди).

– Засоби масової інформації.

Координуючу роль необхідно закріпити за Національним банком України.

Джерелами фінансування програм з підвищення фінансової грамотності населення можуть бути кошти державного бюджету, фінансових інститутів, роботодавців, громадських, міжнародних організацій.

Для оцінювання ефективності заходів з підвищення рівня фінансової грамотності необхідно на постійній основі проводити моніторинг цільових груп (вік, освіта, професія, рівень доходу, регіон). Основні результати програм повинні оцінюватися на підставі аналізу зміни поведінки домогосподарств і включати показники, які свідчать, по-перше, про динаміку рівня фінансової грамотності (заощадження домогосподарств, обсяг банківських, страхових послуг, обсяг операцій населення з цінними паперами, безготівково обігу); по-

друге, про фінансову активність населення (розвиток навиків фінансового планування і резервування; формування мислення у відповідності з економічними фінансовими можливостями; підвищення рівня довіри до фінансових інститутів, фінансових продуктів; зниження рівня очікування державної допомоги; посилення економічної активності, розвитку підприємництва).

Програми мають відповідати Стратегії національної безпеки України, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

2) Розроблення до Концепції фінансової грамотності Комплексної програми підвищення рівня фінансової грамотності населення України.

Забезпечення ефективності програм з підвищення рівня фінансової грамотності потребує комплексного підходу, тобто одночасної орієнтації на різні верстви населення, цільові групи, сегменти фінансової системи, спрямованості на виконання конкретного завдання. Це можливо реалізувати шляхом одночасного здійснення кількох програм на підставі об'єктивності, неупередженості, зворотного зв'язку, єдиної інформаційної політики, координація яких покладена на НБУ.

Класифікація програм з фінансової грамотності та їх головні характеристики наведені в табл. 1.

3) Пошук та розширення джерел фінансування реалізації Національної стратегії фінансової грамотності.

З огляду на стан вітчизняної економіки та проблеми бюджетного обмеження доцільно формувати фінансове забезпе-

чення на основі приватно-державного партнерства. Доцільно активно використовувати кошти міжнародних і національних економічних та фінансових організацій, суспільних некомерційних організацій.

Таблиця 1

Класифікація програм з підвищення фінансової грамотності

Ознака	Види	Характеристика	Інструменти
За терміном	Короткострокові	Забезпечують стабілізацію фінансів домогосподарств,	Круглі столи, наповнення Інтернет-ресурсів, брошури і буклети, тематичні заходи,
	Середньострокові	Формують навички, знання фінансової поведінки домогосподарств	Інтернет-портал з фінансової грамотності, центри економічної та фінансової освіти, програми підвищення кваліфікації, індивідуальне консультування з фінансових та інвестиційних питань, моніторинг
	Довгострокові	Формують економічну і фінансову культуру, створюють стереотипи масової фінансової поведінки	Інтернет-портал з фінансової грамотності, спецкурси, навчальні програми, підручник, практикум, моніторинг
За адресними групами	Населення країни у цілому	Формують фінансову культуру суспільства, забезпечують фінансову безпеку домогосподарств, стабілізацію національної фінансової системи	Інтернет-портал з фінансової грамотності, центри економічної та фінансової освіти, програми підвищення кваліфікації, телевізійні програми
	Студенти	Формують навички потенційно фінансово та інвестиційно активної групи населення, раціоналізують фінансову поведінку	Спецкурси, тренінги, конкурси, олімпіади; web-сайти, факультативи
	Школярі	Формують навички потенційно активної та ефективної фінансової поведінки	Спецкурси, фінансові і економічні ігри, тренінги, конкурси, олімпіади, web-сайти,
	«Ризик група» тощо	Забезпечують підвищення економічної і фінансової активності, стабілізацію та раціоналізацію фінансової поведінки	Центри економічної та фінансової освіти, програми підвищення кваліфікації, індивідуальне консультування з фінансових та інвестиційних питань
За інструментами реалізації заходів	Медійні	Реалізуються через засоби масової комунікації, мережу Інтернет	Інтернет-портал з фінансової грамотності, телевізійні програми, газети і журнали, соціальні ЗМІ
	Адміністративні	Координація і моніторинг системи фінансової просвіти, ресурсне забезпечення	Інструменти моніторингу рівня фінансової грамотності, груп ризику, центри економічної і фінансової грамотності при державних установах, Інтернет-портал з фінансової грамотності, програми підвищення кваліфікації, нормативно-правові акти, аудит
	Освітні	Забезпечують стандарти фінансової освіти, методичне та кадрове забезпечення	Підготовка викладачів з фінансової грамотності, впровадження спецкурсів, розроблення навчальних програм і методичних матеріалів, програми підвищення кваліфікації
	Роз'яснювальні	Доведення інформації до цільових груп, їх навчання, оволодіння навичками	Круглі-столи, семінари, тренінги, програми підвищення кваліфікації
	Інформаційні	Масове поширення об'єктивної, узгодженої, доступної інформації, її своєчасне оновлення.	Розповсюдження буклетів і брошур, тематичні фінансові заходи, соціальна реклама, впровадження Дня ощадливості або фінансової грамотності.

Складено автором

Список літератури:

1. Бонд, Р. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: Факти та висновки. / Роберт Бонд, Олексій Кудченко, Наталія Лозицька. 2-е вид. – К., Грудень 2010. – 42 с.
2. Прохоренко, В. Фінансова грамотність населення сприяє стабільному та успішному розвитку фінансової системи нашої країни. / В. Прохоренко. // НБУ. – 3.7.2013.
3. Ломачинська, І. А. Фінансова грамотність як основа оптимізації фінансової поведінки в умовах глобальної трансформації. / І. А. Ломачинська. // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2011. – том 16, випуск 20. – С. 116-125.
4. Концепция государственной программы повышения финансовой грамотности населения республики Беларусь на 2013-2018 годы. – Минск, 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbrb.by/today/NPA_projects/Finliteracy.pdf
5. Концепция Национальной программы повышения уровня финансовой грамотности населения Российской Федерации. – М., 2009. – 81 с.
6. Указ Президента Республики Казахстан «О Концепции развития финансового сектора Республики Казахстан в посткризисный период». – № 923 от 1.01.2010 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.afn.kz/attachments/12/264/publish264-1633896258..pdf>
7. Развитие и новое поколение. Доклад о мировом развитии Всемирного банка. – М, 2007. – 378 с.
8. Програма розвитку фінансового сектору. – FINREP. Офіційний сайт USAID. http://finrep.kiev.ua/index_ua.php
9. Ковтун, О. А. Механізм підвищення освітнього рівня домогосподарств у фінансовій сфері. / О. А. Ковтун. // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 2. – С. 297-302.
10. В Украине появится национальная программа финансовой грамотности потребителей. // GlobalMoney. – 12.08.2013. – https://globalmoney.ua/ru/about/news/v_Ukraine_pojavitsja_nacionalnaja_programma_finansovoj_gramotnosti_potrebitelej.html
11. Подведены итоги внедрения курса финансовой грамотности в школах. // Мост. – 21.06.2013. <http://most-dnepr.info/news/society/88173.htm>

Драган О. А.

Украинский государственный университет финансов и международной торговли

ФОРМИРОВАНИЕ КОНЦЕПЦИИ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме

В статье исследованы концептуальные основы развития финансовой грамотности населения. Предложена концепция разработки национальной стратегии повышения финансовой грамотности домохозяйств в Украине.

Ключевые слова: финансы домохозяйств, финансовое поведение, финансовая грамотность, финансовая культура.

Dragan O.O.

Ukrainian State University of Finance and International Trade

FORMATION OF THE CONCEPT OF DEVELOPMENT OF FINANCIAL LITERACY IN UKRAINE

Summary

The article explores the conceptual foundations of development of financial literacy of population. The concept of developing a national strategy to improve financial literacy of households in Ukraine is suggested.

Keywords: finance of household, financial activity, financial competence, financial culture.